

Fényvezérlő pultok fejlődése mostanában

Nagyon régóta foglalkozom fényvezérléssel, fénypultokkal, néha írok is ezekről. A legutóbbi írásom óta mégis elszaladt bő tíz év, így talán megint érdemes egy összefoglalót közreadni. Meglehetősen szubjektív nézőpont az enyém, mert ugyan végfelhasználóként és oktatóként, tesztelőként is találkozom pultokkal, de szinte csak magasabb kategóriájú eszközökkel. Így most ezen a szűrőn keresztül próbálok fényt vetni a fejlődésre.

Először is néhány háttértörténet, mert a korábbi viszonyokat jóeskán felkavarták a különböző gyártók összeolvadásai, felvásárlásai, és néhány cég/márka meg is szűnt időközben. Nem is időrendben, inkább a piacra gyakorolt hatások, pénzügyi méretek sorrendjében haladva érdemes átnézni, mi maradt meg húsz évvel az ezredforduló után.

A legnagyobb méretű megmozdulás az amerikai térfélen következett be: az ETC megvásárolta a High-End nevével fémjelzett csoportot. Ez persze nem az első ilyen jellegű elmozdulás, Amerikában és itt, Európában is vásárolt már cégeket az ETC, az AVAB/Transtech is így került hozzájuk. Ami egy kicsit fontosabb, hogy ezzel a tranzakcióval házon belülre került az egyik igen erős konkurencia, mivel a HOG pultok korábban fejtérés okoztak az ETC fejlesztőinek és persze kereskedőinek is. Hiába ölt messziről is szemmel látható összeget az ETC a saját pultjainak fejlesztésébe (akár az új Cobalt családon keresztül), nem tudta a színházi területen kívül megszorítani a HOG eladásait. Így viszont már van olyan pultja, amit a koncert/tv területen lehet értékesíteni; le is állították a korábbi Cobalt-fejlesztéseket.

Ezzel a vásárlással mellékesen a robotlámpa-fejlesztéseket is sikerült megtolni, mert így a teljes High-End robotlámpa-portfólió is tető alá került. Az ETC óriási számban gyárt és ad el hagyományos kialakítású fényvetőket (az utóbbi időben nagyrészt LED-alapú fényforrással), ami bőségesen nyereséges üzemelést biztosít. Ezek mellett korábban is foglalkozott mozgó lámpák fejlesztésével, de olyan átütő sikert nem tudott elérni, mint amit most a High-End biztosít neki. Legutóbb a Releve robotlámpák kerültek piacra mint saját ETC-fejlesztés, de szinte csak színházi környezetben találnak vevőkre.

Tehát az ETC nagyot nőtt, és a piacra is jelentős hatással bíró csomagot rakott össze az elmúlt idő alatt.

A következő nagyobb méretű mozgás már Európában történt. Itt korábban is három csoport körül mozogtak a tulajdonviszonyok: a szórakoztatóipari cégek tulajdonjogának döntő részén a Harman, az Osram és a Philips osztozik. (Érdekes módon ezek közül kettő a fényforrások terén is igen komoly szelettel rendelkezik.) A mi szempontunkból ér-



ETC EOS



ChamSys MQ500

dekes változás a Clay Paky, majd nagyon rövid idő múlva az ADB tulajdonviszonyainak változása: már mindkét cég az Osram égisze alá tartozik.

A Philips már korábban bevásárolt, övé az Amerikai VARI*LITE és az angol Strand-Lighting, mindkét cég korábban nagyon erősen jelen volt a fényvezérlők fejlesztésében.

A Harman az igen jelentős hangtechnikai portfólió mellett a dán Martin tulajdonlásán keresztül van jelen a világítástechnikában. (Ráadásul a Harman a koreai Samsung birtokában van, nem kell nagyon magyarázni az anyagi hátteret.)

Egy kicsit kisebb léptékben is történtek „bevásárlások”, az angol gyökerű (és állítólag erősen a

szintén angol Avolite szárnyai alól kiszabaduló) Chamsys is egyre nagyobb szeletet hasított a fényvezérlős piacon, őket most felvásárolta az amerikai gyökerű Chauvet Professional.

Egyébként ezek a felvásárlások nem minden esetben tettek jót az adott pultot fejlesztő márkával, több nagy hírű név is elsüllyedt egy-egy ilyen tranzakció után: az Európában nagy tradíciókkal bíró és színházi területen igen elterjedt ADB a felvásárlást követően leállt a fénypultok forgalmazásával, már csak fényvetőket és dimmereket kínál. Hasonlóan járt a Martin fejlesztésében hosszasan készülő fénypult, a távol-keleti befektető előbb csak kivásárolta a fénypult szegmenst, majd rövid szerencsétlenkedés után beszüntette a forgalmazást.

A több mint 100 éves, a korai időkben egyeduralgó Strand-Lighting piaci részesedése szép lassan olvadt kisebbre az új szereplők megjelenésével, és a helyzet a Philips tranzakciója után sem javult, ma szinte csak a Neo fénypultsaláddal vannak jelen a piacon, elég vékony rétegben.

Néhány nagy név maradt, akik saját lábón állnak, nem vásárolta fel őket senki, mégis képesek



Strand Lighting NEO



AVOLITE Diamond

komoly piaci részesedést felmutatni: a már korábban említett ETC, az angol Avolite és a német MA-Lighting. Mindhárman erős piaci jelenléttel és komoly fejlesztési potenciállal rendelkeznek, de persze küzdenek is a fejlesztéseikkel. Nézzük ezeket közelebbről is:

Mint korábban olvasható volt, az ETC komoly erőfeszítéseket tett, hogy az amerikai piacon nagyon erős HOG pultok mellé beférjen a koncert/tv területre a saját pultjaival. Megvásárolták az európai piacon elég erős svéd AVAB céget, és komoly pénzeket tettek a pultok hardveres és szoftveres fejlesztésébe. (Az ETC a színházi területen amúgy elég jól állt már korábban is, a saját fejlesztésű EOS pultsalád mind az amerikai, mind az európai



piacra jól szerepelt, épp csak nem nagyon tudott kilépni erről a területről.) A megjelenő Congo, majd később a Cobalt pultok mind hardverben,

mind szoftverben elég erősek voltak, mégsem tudtak igazán komoly pozíciókat foglalni. Hosszú évek teltek el, végül felvásárolták a High-End és



ETC GIO

- ▶ azon keresztül a HOG csapatát, majd rövidesen be is szüntették a Cobalt fejlesztését. (A Cobalt szoftveres csapata átült a HOG fejlesztői közé, és így picit finomítanak az új szoftvereken, talán a könnyebb színházi használatot is segítve.) Most három irányon is képviselik magukat a vezérlés-technikai piacon: színházi környezetbe az EOS, könnyűzenei/élő/koncert területre a HOG, míg a kisebb teljesítményigényű területre a Color-source családot kínálják, ezzel tulajdonképpen a teljes világítástechnikai piacot lefedve. Ráadásul az EOS család kapott egy nagyon erős támogatást az Augment3D megjelenítő/tervező szoftver személyében, amely akár a nagyobb pultokba integrálva, akár külön számítógépen futtatva is képes igen mélyen összebútorozni a fényvezérlő szoftverrel.

A következő csapat az Avolite, amely szintén nagyon régóta jelen van a piacon, és komoly ha-



MA LIGHTING GrandMA3 Full-Size

gyományokkal bír a koncert/tv területen. (Noha már a kezdetektől úgy hirdetik: a rocktól az operáig jók a pultjaik, valójában a színházi/opera területen alig észlelhető mértékben vannak jelen.) Nagyon nagy hangsúlyt fektettek a pultok fizikai felépítésére, minőségi alkatrészek használatára (persze a korai időkben nem is volt más, nem voltak még számítógépes összetevők, pláne szoftverek) és a széles igény szintek lefedésére. A nagy piaci jelenlét magával hozott olyan tünetet is, amit egyik pultfejlesztő se szeret: a távol-keleti piacon megjelentek a másolatok! (Leginkább az Avolite és az MA-Lighting termékeit másolják/lopják a távol-keleti „gyártók”, az ő piaci eredményeiket rontja legjobban ez a jelenség.) Az Avolite a kisebb pultjain keresztül komoly veszteségeket kénytelen elkönyvelni, de nemcsak erre, hanem a másik nagy gyártó pultjára válaszul kezdte fejleszteni az új, Diamond 9 nevű pultját. Nagyon magas minőségi szinten, sok saját gyártású összetevőből felépülő, a korábbi szoftverek továbbfejlesztésével és magasabb szintű integrációval felfegyverzett

pulttal jelentek meg a piacon, eszerébe az árcédulán is kiemelkedően magas szám szerepel. Ez a pult még annyira új, hogy nincs róla igazi felhasználói tapasztalat, de fontos pillanatkép a vezérlő-rendszerek fejlesztésének jelen állapotáról. Szinte természetes, hogy ezen a pulton is van integrálva 3D megjelenítő környezet.

Szintén európai a következő csapat is, akik az évek alatt (1985 óta gyártanak fényvezérlő eszközöket) megkerülhetetlen szereplőivé váltak a világításvezérlés piacának. A német MA-Lighting igazán nagyot a Grandma pultok megjelenésével lépett, a második széria tudása és felszereltsége igazodási pont lett, világszerte ehhez hangolják a fejlesztési szempontokat a konkurens pultgyártók.



MA LIGHTING GrandMA3 Full-Size



ETC COBALT

Az óriási piaci siker itt is visszaütött a távol-keleti „gyártók” szorgalmának köszönhetően: hatalmas mennyiségben jelentek meg a különböző továbbfejlesztett másolatok, amelyek az eredeti pult valamelyik korábbi szoftverváltozatát futtatják, és mind designban, mind működési jellemzőkben próbálják másolni vagy akár felülmúlni az eredeti gyártmányt. Nagyon nehéz egy ilyen jelenség ellen küzdeni, a gyártástechnológia fejlettsége és a piaci viszonyokban beszerezhető elektronikai összetevők lehetővé teszik a már meglévő pultok utángyártását, ha a jogi és erkölcsi kérdések lazán értelmeződnek... A dolog odáig fajult, hogy a nagy nemzetközi szakmai kiállításokon is megjelentek azok a kicsi távol-keleti gyártók, akik egy minishton egymás mellett árulták az MA, az Avolite, de akár a Clay Paky, a Martin, vagy a Robe gyártmányainak másolatait. Az egyébként egymással piaci versenyben lévő gyártók összefogtak, és a kiállításokról eltávolították ezeket a hamisítványokat, de a piaci károkat csak kismértékben lehetett ilyen módon csökkenteni. Az MA-Lighting is lépéskényszerbe került, és a fejlesztéseket olyan irányba vitte, ahol csökkenteni lehet a másolásból adódó károkat. Az egyik ilyen lépés, hogy az eddig könnyen beszerezhető elektronikai alkatrészek egyik fontos elemét, az alaplapot már a saját gyárában, speciális paraméterek alapján gyártja. Az új MA3 pult így nemcsak a megújult design és a továbbfejlesztett szoftver (és az abba beépített másolásvédelem) miatt, hanem a saját gyártás, piacon nem megkapható elektronika miatt is lett (egy kicsivel) nehezebben ellopható. Sajnos ez a lépés nem minden területen tett jót a cégnek: az új szoftver fejlesztése nem tudott lépést tartani

a pult piacra kerülésével, és a korai változat elég sok hiányossággal bosszantotta a felhasználókat. Ugyan a korábbi gyakorlathoz hasonlóan az új pult is támogatja az előző pultokon futó és az évek alatt igen kifinomult szoftverváltozat futtatását, de a hosszúra nyúlt hibajavítás és fejlesztés elég komoly presztízsvesztést jelent a gyártónak. Talán a legkevésbé itt lehet meglepő, hogy integrált 3D megjelenítő szoftver vált elérhetővé az új szoftverben. (Egyébként mindhárom gyártó ad megjelenítő szoftvereket a pultjaihoz, természetesen ingyenesen. Ezeknek a megjelenítő/tervező szoftvereknek a képességei is komoly fejlődésen mentek keresztül, talán külön cikket is megérne ezek bemutatása és összevetése a többi 3D tervezőeszközzel.)

Így áll mostanában a világítástechnika vezérlőpultjainak helyzete: három nagy cég fedi le a piac

különböző szegmenseinek döntő részét. Vannak ezeken belül is eltűnő nevek (nincs már AVAB, Congo vagy Cobalt pult, és az MA is leállt a DOT2 forgalmazásával), és tűntek el vagy zsugorodtak össze régi, nagy nevű gyártók is. (Nincs már ADB pult, és a Strand-Lighting sem uralja a tévés piacot.)

Az összes „nagy pult” csillagászati csatornaszámokat kezel, érintőképernyős, millió gombos felületet kínál, és olyan mélyen integrált, hogy mindent is képes irányítani és/vagy megjeleníteni. Már csak sok pénzt kell gyűjtenünk a megvásárlásukhoz!

Örülök, ha fejlődésről számolhatok be, talán nem kell tíz évet várni a következő ilyen jellegű cikk megjelenésére.

Kiss Péter

Pepe

Konklúzió?

Néha kapok kérdéseket arra vonatkozóan, hogy milyen pultot vennék vagy ajánlanék. (Noha közzismerten arisztokratikus hozzáállás jellemző, és egy konkrét gyártó oktatója, technikai támogatója vagyok.) Ez egyrészt megtisztelő, mert feltételezik, hogy követem az elérhető pultok fejlődését, és hogy szélesebb rálátásom van a piac szereplőire. Másrészt persze teher is, mivel nem szabad elfogultan megnyilatkoznom ezekben a kérdésekben. Azt szoktam mondani, hogy két dolgot érdemes végiggondolni (természetesen az anyagi lehetőségek tisztázásán felül), mielőtt pénzköltésre kerül a sor. A kiválasztott eszköz képességei lefedik-e azt az igény szintet, amire a normál terhelés mellett szükségünk van? Tudunk-e megfelelő képzettségű kezelőszemélyzetet biztosítani az eszköz napi üzemeltetéséhez, képességeinek kihasználásához?

Természetesen további kérdések özöne merülhet még fel, és nagyon sok múlik egészen apró részleteken is, de ez a két kérdés határozza meg leginkább, hogy milyen üzletet sikerül kötni egy új fényvezérlő eszköz megvételével. (Vagy esúnyában megközelítve: ki vagy mi gyenge, ha valamilyen nem sikerül kiszolgáltatni egy produkció igényeit...)

Nagyon remélem, hogy újra elindul a szakmánk, lesznek előadások, koncertek, ahol megint igazi, jelen lévő nézőknek játszhatunk. Ezzel beindul újra a kreatív gondolkodás, jönnek az új ötletek, megint növekszik az igény az egyre erősebb vezérlőrendszerek iránt, és folytatódik a fejlődés. Talán kicsit sűrűbben is megjelenhetnek ilyen cikkeim, lesz miről beszélni.

Hyperion FN 300 6C



Hyperion PR 300 TW



Hyperion FN 300 TW



Hyperion PR 300 6C



PELYHE KFT
Light-Sound-Stage

CLAYPAKY

AN OSRAM COMPANY

Midi-B



HY B-EYE K25



Arolla Profile HP



VIPER NT



UNIQUE 2.1



CRYO-FOG High Pressure



Cobra 3.1



TINY S

